

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۱۰/۰۱

ذبیح الله خوگیانی

مصنوعی ذهانت یا (Artificial Intelligence (AI

او ماشین زده کره یا (Machine Learning (ML

د کمپیوتر ساینس او ټیکنالوژی په لوی ډگر کې، د AI (مصنوعي عقل) او ماشین زده کړې ML ساحې یو له بل سره تړلي دي او پر سیستمونو او الگوریتمونو په پراختیا کچه تمرکز کوي چې کولی شي هغه فعالیتونه ترسره کړي چې په دودیز ډول د انسان عقل ته اړتیا لري. که څه هم دوی سره تړلي مقولې دي، مگر یو بل ته ورته ځانګی نه دي، نو دا مهمه ده چې د دوی تر منځ د توپيرونو د په ګوته کولو او پیژندلو لپاره دا لاندې معلومات په ګوته او ولیکم:

پداسې حال کې چې د ماشین زده کړه ML د AI یوه فرعي برخه ده چې د الگوریتمونو رامینځته کولو باندې تمرکز کوي چې کمپیوتر ته وړتیا ورکوي ترڅو له ډیټا Data زده کړه وکړي او په ځینو کارونو کې د دوی موثریت ته لا وده ورکړي، AI د ماشینونو یا سیستمونو رامینځته کولو لوی مفهوم دی چې کولی شي د انسان د پوهې څخه تقلید وکړي. د وخت په تیریدو سره سیستمونو ته د بدلون او لا ښه کیدو اجازه ورکولو سره، د ماشین زده کړه یو مهم تخنیک دی چې AI د وړتیا کچې ته په خپل نوبت لا وده ورکوي:

1. مصنوعی استخبارات (AI): د کمپیوتر ساینس د ځانګی لپاره یوه عمومي اصطلاح ده چې د وسیلو، پروګرامونو، یا سیستمونو په پراختیا تمرکز کوي چې کولی شي د انسان عقل نقل کړي او اړین عملیات ترسره کړي چې معمولاً د انسان لارښوونې ته اړتیا لري. پدې کې پریکړه کول، استدلال، د ستونزې حل کول، درک، زده کړه، او د ژبې پوهه شامل دي. AI هم په دوه ډلو ویشل شوی:

a. کمزوری Weak AI

b. قوي Strong AI

2. د ماشین زده کړه (ML): د مصنوعی ذهانت یا AI یوه ځانګه ده چې د ماډلونو او الگوریتمونو په رامینځته کولو تمرکز کوي چې کمپیوتر ته اجازه ورکوي له تجربې زده کړي او د ډیټا پراساس قضاوت یا وړاندوینې پرته له واضح برنامې د طرحه کولو څخه وکړي. په بل عبارت، دا د کمپیوترونو د تدریس لپاره یو تخنیک دی چې د ډیټا څخه د زده کړې له لارې په یو ځانګړي فعالیت ډیر موثر وی. د ماشین زده کړې ډیری کټګورۍ شتون لري:

a. څارل شوی زده کړې Supervised Learning

b. بی څارنی زده کړه Unsupervised Learning

c. تقویه شوی زده کړه Reinforced Learning

d. ژوره زده کړه Deep Learning

مصنوعي ذهانت، یا AI د ډیری کارونو وړتیا لري، لکه:

د کار اتومات کول: د معلوماتو تر لاسه کول، د پیروډونکي یا تجارانو د کارونو لړۍ او تولید د تکراري عملیاتو دا یو څو مثالونه دي چې AI کیدای شي هغه ټول اتومات کړي چې د انسانانو لپاره وخت نیوونکی او سخت کارونه دي.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

دا ممکن انسانانو ته اجازه ورکړي چې په ډیرو اصلي او ستراتیژیکو کارونو تمرکز وکړي او نوری دندی د مصنوعي پوهاوی یا ذهانت له لاری اتومات شي.

انگيرني سرته رسول: ډاټا کيدی شی چی د AI لخوا د راتلونکي پيښو وړاندويني لپاره وکارول شي لکه د پيرودونکي چلند د بازار د وړاندويني پر بنياد، د تجهيزاتو ناکامي، او د بازار د څرنگوالي معلومات. د دې پوهې سره د سوداگري غوره پريکړي کيدی شي سوداگرانو او د خصوصي سکتور تجارانو ته لارښوونې کارې شرايط آماده کړي.

د ممکناتو پيژندنه: د ډيټا نموني چې د انسانانو لپاره خورا پېچلي دي د AI لخوا موندل کيدی شي. دا کيدای شي په معاملاتو کښی د درغلی تعقيبولو، د ناروغيو پيژندلو او تشخيصولو، او نوي توکو جوړولو په برخو کښی پلي شي.

اصلي او Original تجهيزاتو برابرول: AI د دې وړتيا لري چې هنري شیان لکه سندري، شعرونه، کمپيوټري کوډ او سکريپټونه Scripts توليد کړي. دا کيدای شي د تفريح او هنري نوي ډولونو هڅولو او د ليکوالانو او هنرمندانو د کار ملاتړ لپاره وکارول شي.

هغه مثالونه چيري چې AI څخه په فعاله ډول د نن ورځي د لور ټيکنالوژي په ډگر کی استفادی کيږي:

- د روغتيا پاملرنې صنعت
- مالي او بانکداري صنعتونه
- د ترانسپورت او مخابراتو صنعت
- د توليد او کرنې صنعت
- د فارمسی يا درمل جوړونی صنعت
- حقوقي او قضايه څانگی
- د بنوونې او روزنې او لوړو زده کړو څانگی
- دولتي ارگانونه
- د انرژي صنعت
- د پرچون فروشی او ډول ډول خصوصي سکتورونه
- د پيرودونکو خدماتو صنعت
- د کاريابی او دندو د مدیریت څانگی (Human Resource (HR

ایا د AI او ماشين زده کړه ML د انسانانو راتلونکي ته گواښ دی؟

د ټيکنالوژي، اخلاقو او پالیسي کارپوهان اوس د دې احتمال په اړه بحث کوی او اندیښمن دي چې د AI او ماشين زده کړي ممکن د انسانیت راتلونکی له خطر سره مخامخ کړي. دا مهمه ده چې په یاد ولرو چې مصنوعي استخبارات (AI) او ماشين زده کړه ML وسیلي یا ټيکنالوژي دي، او دا چې څنگه رامینځته کيږي، کارول کيږي، او اداره او مدیریت یی کيږي دا ټول د خلکو د ژوند په څرنگوالي باندې د پام وړ اغیزه لری. د AI او ماشين زده کړه د دې وړتیا لري چې انسانیت ته وده ورکړي پداسي حال کې چې گواښونه هم رامینځته کوي. د دوی د رامینځته کولو، پلي کولو او کارولو کنټرول کولو زموږ (انسانانو) وړتیا به وټاکي چې آیا دوی (AI & ML) به د انسانانو لپاره په خطر یا گټې تمام شی. په ټولنه کې د AI او ماشين زده کړې اغیزې به د اخلاقي مسایلو، قواعدو او مقرراتو، او دوامداره څیړني لخوا خورا اغیزمن شي. دا مهمه ده چې دې ټيکنالوژيو ته د عادلانه نظر له اړخه مراجعه وکړو، د دوی ژمني وپيژنو او د هر هغه خنډ سره معامله وکړو چې دوی یی انسانانو ته وړاندې کوي. دلته د فکر کولو لپاره ځینې مهم شیان دي چې ستاسو پام ورته اړوم:

د AI گټې: د ماشين زده کړه او مصنوعي ذهانت او پوهاوی د پام وړ تمدن ته د وده ورکولو وړتیا لري. دوی کولی شي د ستونزمن ساینسي مسلو په بهبود کې او همدارنگه د ترانسپورت خونديتوب، د سرچینو تخصیص او روغتیا

د پانېو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولی

پاملرنې او نورو ډیرو برخو کې مرسته وکړي. دوی کولی شي د تکراری کارونو اتومات کولو کې هم مرسته وکړي ترڅو خلک وکولی شي په ډیر نوبت او فکر کولو کار تمرکز وکړي.

• د AI زیانونه:

○ اخلاقي مسایل: د AI او ماشین زده کړې پواسطه د سیستمونو رامینځته کول او پلي کول اخلاقي مسلو ته وده ورکوي. که چیرې په سمه توګه وده او تعلیم ور نه کړل شي، دا ټیکنالوژي ممکن تعصب را منځته کړي، چې پایله یې د ځینو خلکو سره ناسم چلند کېدل به وي. دا اړینه ده چې د AI سیستمونو کې د عدالت، حساب وړکونې او فکري او عملي آزادي تضمین شي.

○ د دندو له لاسه ورکول: د AI او ماشین زده کړې لخوا رامینځته شوي د تکراری دندو اتومات کول ممکن د اقتصاد او ټولني په ځینو سکتورونو کې د دندو له لاسه ورکولو لامل شي. مګر دا کولی شي د AI سره وصل شوي ډومینونو Domains یا کاري څانګو کې د کارموندني نوي امکانات هم رامینځته کړي.

○ محرمیت: د AI ځواک لرونکي ډیټا لخوا سرته رسیدونکی تحلیلونه او د عامو وګړو د څارني ټیکنالوژي ممکن د محرمیت لپاره د خلکو حق څخه سرغړونه وکړي. یوه مسله چې باید حل شي د امنیت او محرمیت ترمینځ توازن موندل دي چې تر کومې کچې باید مصنوعي پوهاوی یا ذهانت ته د ونډې اجازه ورکړل شي.

○ د AI پر بنسټ پرمختللي وسلې: خپلواکو او د مصنوعي پوهاوی پر ځواک ولاړ تولید شوی وسلو ته پراخه لاسرسی یوه لویه اندیښنه ده. دا وسلې ممکن په نړۍ کې جګړې نور هم ګړندی او غیر قابل کنټرول کړي، چې دا په خپل وار لا نوری اخلاقي او امنیتي اندیښنې رامینځته کوي.

○ حتمي خطرونه: یو شمیر مسلکي او رول آندې اشخاص، لکه ایلون مسک Elon Musk او سټیفن هاکنګ Steve Hawking، په اوږد مهال کې د خورا هوبنیار AI احتمالي خطرونو په اړه اندیښنې څرګندی کړي. د تیوري له مخې، د AI سیستمونه ممکن د موجود خطر استازیتوب وکړي که چیرې دوی د انسان پوهاوی ته په پراخه کچه تیریري او د انساني نظریاتو څخه جلا او په ځینو برخو کې د انسان د فکر سره مغایرت کېږي وي.

○ اداره او نظارت: د AI او ماشین زده کړې ML لخوا د رامینځته شوي ګواښونو کنټرول لپاره مؤثره مقررات او حکومتداري اړینه ده. داسې مقررات او قوانین باید رامینځته شي، چې د AI ټیکنالوژي اخلاقي پراختیا او پلي کولو ساتنه وکړي، په دې برخه کې حکومتونه، د سوداګرۍ اجرايوي قوتونه او تخنیکي څیړونکي باید همکاري وکړي او یو موټی او هم غږه اوسی.

په درناوی،

ذبیح الله خوګیانی